

stratio sietett őt előléptetni vagy áthelyezni a polgári szakba. Ennek meg kell szünnie. Szakítani kell azzal a babonával, hogy a büntető-bíró inferiorisabb jogi lény, mint a polgári bíró. Sőt ellenkezőleg tudásban és értelmi tehetségben felül kell múlnia a polgári bírót, ha nem is itél nagy vagyoni érdekek, hanem rendszerint csak a társadalom alsóbb rétegeinek szabadsága és élete felett.

Én azt hiszem e magasabb minősítést maguknak a bírácoknak kellene követelnie: a súly, melyet a társadalom szervezetében elfoglalnak, egyenes arányban nő azzal a tökéletességgel, mellyel hivatásukat betöltik. Ma a bírác kivételes közjogi helyzetükre hivatkozva követelik - joggal - anyagi helyzetük javítását. A magasabb minősítés, melyet a büntető-bírótól megkivánunk, erre egy újabb jogcímet biztosít.

A BP. A B.-LISTÁN
Jogtudományi Közlöny 1930. 6.sz. 321.o.

Több mint husz év volt szükséges a Bp. felépítéséhez, de az igazságügyminiszter mindössze 5, azaz öt napot engedélyezett a Budapesti Ügyvédi Kamarának, hogy arra a javaslatra megtehesse esetleges észrevételeit, amellyel a Bp. architektúráját romba kívánja dönteni. Igaz, hogy - ellentétben a destrukció uralkodó doktrínájával - rombolással is lehet építeni, sőt Marvell szerint he highest builds who with art destroys, az épít legmagasabbra, aki művészettel rombol, de a rombolás hebehurgyasága sohasem válhatik művészi alkotássá.

Tudvalevő, hogy az első egyszerűsítési támadást az 1921. évi XXIX. tc. intézte a Bp. tömör épülete ellen, de ez a törvény saját hatályát három évre korlátozta, amennyiben azt a minisztérium rendelettel előbb meg nem szünteti. E helyett a törvényhozói bölcs előrelátás igazolásául a nemzetgyűlés plénuma, minden szakszerű megfontolás és előkészítés nélkül, a költségvetési felhatalmazásról szóló 1924: XVII. tc. 6. §-ában az egyszerűsítési törvény hatályát a törvényhozás további rendelkezéséig meghosszabbította. Még tovább egyszerűsített ugyancsak ideiglenesen az 1928: X. tc. 27-35. §-a. Noha ennek az állandósított ideiglenességnek tartalma alatt a gyakorlat tapasztalatai a legsúlyosabb aggályokat ébresztették nemcsak az egyesbírói rendszer, de az egyszerűsítés egyéb problematikus áldásai ellen, az igazságügyminiszternek most kibocsátott tervezete folytatja a romboló munkát a személyes szabadságnak a Bp.-ben nyújtott elvi biztosítékai ellen.

Minderre az a stereotip mentség, hogy a Bp., csakugy mint a Pp., nagy és gazdag ország számára készült, a mai Magyarország pedig kis és szegény ország. Vannak azonban kisebb államok is, hogy csak Ausztriát emlitsük, amelyeknek eszük ágában sincs, hogy az igazságszolgáltatás garanciáinak mértékét az országnak területi méreteihez arányosítsák, másrészt pedig némi jóindulatu körültekintéssel a másfélmilliárdos állami költségvetésben a takarékoság erényének gyakorlására szembezőkőbb tételek is felfedezhetők, mint a kir. bíróságnak 26

milliót tevő személyi járandóságai. Szegény ember vízzel főz ugyan, de nincs az a szegénység, amely jogcímül szolgálhatna a személyes szabadság biztosítékainak árubabocsátására. És eddig nem tudtuk, hogy nagy országnak nagyon, kis országnak pedig csak egy kicsit kell keresnie az igazságot.

Nyilván a tervezet maga is érzi tudatmögöttesen inferioritási komplexumát s annak kompenzálására szolgálnak oly rendelkezései, amelyeket minden kriminalista örömmel üdvözölhetne, ha a man merkt die Absicht und wird verstimmt beszökösége nem rontaná le örömét. Így bizonyára megelégedést kelthetne a feltételeken felfüggeszthető büntetés maximumának három hónapra tervezett felemlése (22. §), a minima non curat praetor elvének törvénybeiktatása (23. §), sőt nem kifogásolható a rágalmasági, becsületsértési, szabadalom- és védjegybitorlási, valamint a tisztességtelen verseny által elkövetett vétségi és a sajtóhelyreigazítási ügyekben kontemplált illetékkötelezettség sem (18. §), amely alkalmasnak látszik, hogy különösen a rágalmaság és becsületsértés miatt évente átlag 60,000-re rugó feljelentések számát alaposan csökkentse. Ügyvédi szemszögből bizonyára megnyugvást fog kelteni a kötelező ügyvédi képviseletnek kiterjesztése, amely a törvényszék előtt a magánvád képviseletére, a bünvádi eljárás során érvényesített magánjogi igényre (3. §) és a sajtójogi helyreigazítási eljárásra (21. §) vonatkozik. Míg azonban egyrészt a magánvád kötelező ügyvédi képviseletének nincs túlnagy kereseti jelentősége, mert főmagánvadás ügyben eddig is rendszerint ügyvéd szokta a sértettet képviselni, a pótmagánvádat pedig, ha a kir. ügyész a vádat a főtárgyaláson ejtette el, ezentúl is a sértett képviselheti, addig másrészt – legalább is elméleti magaslatról ítélve – nem egész aggálytalan a Pp. 97. §-ának a tervezetben elrendelt (3. § 3.bek.) alkalmazása, amely szerint megtörténhetik, hogy a sértettként szereplő bíró vagy kir. ügyész mint pótmagánvádló személyesen veszi át a kollégája által elejtett vád képviseletét.

Van ezenfelül a tervezetben néhány rendelkezés, amely ugyan nem kifogásolható, mint pl. a főmagánvád kiterjesztése a szabadalombitorlásra (2. §), a büntetőparancs alkalmazásának kiterjesztése minden oly esetre, amelyben a járásbíró

a feljelentés alapján pénzbüntetés alkalmazását találja megfelelőnek (19. §), az egyesbírói eljárásban a cselekmény színhelyére kiszálló vándorbíró intézménye (8. §) vagy a szigorított dologházi őrizetre vonatkozó rendelkezések értelmezése (24. §), de ezeknek előnyei aligha érnek fel a tervezet kardinális rendelkezései által a Bp. alapvető garanciáiban és a kódex egész szerkezetében okozott pusztító kárral. Összetételében a tervezet veszedelmesen hasonlít a már krónikássá vált adoma csirkekolbászára, amelynek gyártója beismerte, hogy a kolbász felarányban csirkéből és lóhúsból készül. Mikor pedig megkérdezték, hogy miként érti ezt, azt válaszolta, hogy minden csirkéhez vesz egy lovat. Minthogy az utóbbi évtizedben több oly igazságügyi javaslattal találkoztunk, amely kizárólag lóhúsból készült, voltaképp hálásak lehetnénk az izes csirkejáruléért, ha a tervezet nem forgatná föl alapjaiban az elveket, amelyek a Bp. fölépült s amelyeket csak az tart elméleti jelentőségűeknek, aki nem ismeri a gyakorlatot.

Hogy a tervezet a kilenc év előtt ideiglenesen egyesbíró hatáskörébe utalt deliktumokat – teljesen ötletszerűen – kiegészíti a testi sértés büntetteinek legsúlyosabb eseteivel (Btk. 303-305. §-ai), a magánlaksértés büntetével (Btk. 330-331. §-ai), a Btk. 381. § 1. p. és 383. § második bek. alá eső csalás büntetével (tehát implicite a 381. § és a 382. §-sal is) és a hatóságelleni erőszak vétségének esetével, az egymagában még talán nem is volna oly súlyos gravamen, mert az ötletszerűség legalább pótolja a hiányzó kodifikációs ötleteket. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy az 1926. évi bünygyi statisztika adatai szerint a kir. törvényszékek előtt tartott kerekszám 16,000 főtárgyalás közül a tervezetnek hatásköri rendelkezése szerint kb. 10,000 esetben, tehát az ügyek közel kétharmadrészében egyesbíró ítélne, úgy nem tekinthetjük merőben elméleti skrupulusnak azt az elszörnyedést, amelyet a tervezetnek a vádelv ellen irányzott halálos döfése az emberi szabadságnak minden tisztelőjéből kivált.

Bevezető akkordja ezeknek a hajmeresztő rendelkezéseknek az opportunitási elv kodifikációja (5. §), amely a több büncselekménnyel gyanúsított egyénnel szemben a kir. ügyésznek jogot ad a vádemelés mellőzésére oly büncselekmények miatt,

amelyek figyelmen kívül hagyása a megtorlás súlyát lényegesen nem befolyásolhatja. A törvény rendelkezésének végrehajtása – mondja a Bp. indokolása (155. l.) – nem függhet senkinek szubjektív véleményétől, legkevésbé a kir. ügyésztől, akit az 1871: XXXIII. tc. 17. §-a kötelez a legalitás elvének követésére. Arról nem is szólva, hogy az ügyész a vádemelés mellőzésekor még igazán nem sejtheti, hogy a megtorlás, amely a birói kogniciótól függ, a mellőzött cselekmények miként befolyásolnák.

Egészen logikus viszont, hogy, ha az ügyész a vádemelést mellőzheti, az egyesbirói eljárásban mellőzhesse a vádiratot is. Ami eddig testi sértés és lopás esetében kivétel volt (1921: XXIX. tc. 8. §), az lesz ezután a szabály. Egyesbiró elé utalt oly bűncselekmény esetében, amelynek jogi és ténybeli megítélése egyszerű, – aminek megítélésére természetesen a nyomozó hatóság hivatott – nincs nyomozás, hanem a nyomozó szerv (ami nyilván a rendőri hatóság és közeg valamely eddig ismeretlen hybriduma) tájékoztató billet-doux-t küld a kir. ügyésznek, aki a tárgyalás kitűzését indítványozza és valóban lekötendő udvariassági ténye a tervezetnek, ha azt rendelni, hogy a vádlott idézésében meg kell jelölni a vád tárgyává tett bűncselekményt. Ennek részleteiről ugyan a bíró se tud, a vádlott se ismerheti meg a terhelő bizonyítékokat, amelyekkel a főtárgyaláson fog meglepetésszerűen találkozni; de mire is való az ilyen sallang, ha a kir. ügyész – a jövő bűnperének intim pistája – tájékozva van, mert ő idézi meg és hallgatja ki a terhelő tanukat. Igaz, hogy a bíróság a szükséghez képest gondoskodhatik a védelem tanuinak megidőzéséről, de ily szükség aligha merülhet fel, mert a vádlott, aki nem ismeri a terhelő bizonyítékokat, igazán nem sejtheti, hogy a védelem céljára kinek a megidőzését kell kérnie.

Miután ilykép a tervezetnek sikerült a vádelvet kivégezni, amelyre egy megcsonkított országban igazán nincs szükség, logikus következetességgel megszünteti a vádlott ügyféliségét a Bp. 304. § ut. bekezdését is. Egyelőre ugyancsak az egyesbirói eljárásban, de nyugodtak lehetünk, hogy a legközelebbi egyszerűsítési tervezet nem fog itt megállni s az egyszerűsítés áldásait kiterjeszti a kollegiális bíróságra is. Das war

der erste Streich, – mondotta boldogult Wilhelm Busch – der zweite folgt sogleich. Mig ugyanis az 1921: XXIX. tc. 10. §-a a vádirat elleni kifogást csak az egyesbirói eljárásban korlátozta, a tervezet 10. §-a már egész általánosságban eltörli a kifogást s ezzel együtt természetesen az egész vádtanácsi eljárást is. Hogy a vádtanács mint szita nem vált be, azt készséggel megengedem, de annak nem a törvény, hanem a birói gyakorlat az oka, amely hatáskörét kasztrálta és részben maga a vádtanács is, amely hatáskörén – mint pl. a valóság bizonyításának kérdésében – harakirit végez. Mindez azonban nem lehet ok, hogy gyanutlan vádlottak kontradiktórius tárgyalás nélkül a főtárgyalás gyilkos nyilvánossága elé legyenek állíthatók. Minthogy a tervezet szerint a vádiratot a főtárgyalás kitűzésével egyidejűleg, tehát esetleg csak nyolc nappal a főtárgyalás előtt kell a vádlottal közölni, ez a nyolc nap valóban tempus utile, nemcsak mert ezalatt a terhelt észrevételeket tehet a főtárgyalási tanácsnál a vádirat ellen, hanem mert ez a nyolc nap áll rendelkezésére, hogy pl. csalárd bukás vádjában ellenőrző szakértő kirendelését kérje s hogy e szakértő az évekre terjedő üzleti könyveket átvizsgálja. Minthogy pedig a tervezet hatályon kívül helyezi a Bp. 256. §-ának utolsó bekezdését is, e határidő még azzal az idővel is megrövidül, mialatt a terhelt a vádiratot a jogtudó védő kezéhez juttatja.

Önmagához válna méltatlanná a tervezet, ha a főtárgyalási jegyzőkönyv és az ítélet egyszerűsítésében nem vonná le az előkészítés egyszerűsítésének következményeit. Így eléggé nem méltányolható vivmány, hogy a Bp. 327. §-ának első bek. 2. pontjából sikerült kihagyni az ítélethozás dátumát (aki erre kíváncsi, menjen az irattárba és olvassa el a jegyzőkönyvet, kivéve persze a beismerésen alapuló jogerős ítéletet, melynek esetében még a jegyzőkönyv is felesleges – 12. §), sőt sikerült hatályon kívül helyezni a Bp. 327. § második bek.-nek a) pontját is, amely a gyakorlatias kodifikátor számára oly felesleges módon rendelte el a tettazonosság megállapítását. Bűnvádi perrendtartásunk indokolása (549. l.) elavult naivitásában azt hitte, hogy ez fontos a non bis in idem szempontjából és annak megítélésére nézve, nem ment-e túl az ítélet a vád tárgyán vagy kimeríti-e az ítélet a vád tárgyát? Ezt az

idejét mult szörszálhasogatást csak az menti, hogy a Bp. szerzői nem sejtették a szebb jövőt, amelyben vádirat se lesz s így az ítéletnek nincs is mit kimeríteni. Még az ítéletnél is jobban egyszerűsödik az indokolás. Eddig a Bp. 328. §-a megkövetelte annak kifejtését, hogy a bíróság mely tényeket mely okból tart be vagy be nem bizonyítottak. E helyett a tervezet értelmében (11. § 2. bek.) rendszerint elegendő a tanuk vagy szakértők nevére, avagy az okiratok sorszámára való utalással jelezni a bizonyítékokat. Aztán törheti a fejét az ítélet nyájas olvasója, hogy a l. Kis István vagy a v. ö. 7. sorszám mely tényre vonatkozik, vagy ha a tanuk vallomása ellentmondó, miért hitt a bíróság az egyiknek s miért nem a másiknak. Ha azonban a ténykérdés bonyolult, akkor a tervezet szerint is megmarad a mai jogállapot. De ismerve a bírói pszichét, lesz-e még bonyolult ténykérdés és ha nem lesz, vajjon ki és minő semmisségi ok alapján fogja megállapítani, hogy a ténykérdés valóban bonyolult volt-e?

Elég kiméletesen bánt el a tervezet a perorvoslati szakal, amelyben az egyszerűsítés csak arra szorítkozik (14-15. §§), hogy az ítélőtábla a fellebbezést, a Kuria a semmisségi panaszt rendszerint tanácsülésben intézi el, hacsak a perorvoslati tanács szükségesnek nem látja vagy a felek nem kérik az ügynek elintézésre bejelentéséig a főtárgyalás megtartását. Lefordítva a gyakorlat nyelvére, ez annyit jelent, hogy oly ügyben, amelyben külön védő van – lesz, amelyben védő nincs – nem lesz táblai főtárgyalás, illetve kuriai tárgyalás. Más szóval ott, ahol amugy is csekélyebb védelemben részesül a vádlott érdeke, a bírósági garancia is csekélyebb lesz.

Mindezekből kitűnik, hogy a tervezet, figyelemmel az azt megelőző 1. és 2. számú egyszerűsítésre, nem hagy követ kövön a Bp. épületében. Egyelőre csak prima facie ismertettem az egyszerűsítés főbb rendelkezéseit, a nélkül, hogy annak kapcsolatait a meghagyott rendelkezésekkel vizsgáltam volna, amihez minden hozzáértő szerint nem öt nap, hanem öt hónap is rövid idő. Mert minden kódex, így a Bp. és oly alkotás, amelyben egy lépés ezer szílat mozgat. Ellenben az egyszerűsítő kodifikátor számára ez a kérdés is egyszerű: egyszerűen nem vesz róla tudomást. Hogy a törvényszéki eljárást a tervezet bifur-

kálja, hogy az egyikben lesz nyomozás, vizsgálat, vádáláhelyezés, vádelv, tettazonosság, a másikban csak ügyészi tájékoztatás, boszorkányos gyorsaság és törvényszéki ügyekben is járásbírói eljárás (9. §), hogy az egymásba kapcsolódó paragrafusoknak fejetetejére állított boszorkánytánca minő hatást fog kiváltani az állampolgároknak jogtudatában, ily elméleti csekélységgel a tudós törvényszerkesztő igazán nem törődhetik. Számára csupán az fontos, hogy a Bp. formalitásait és bonyolultságát leegyszerűsítse a háboru utáni jogászi sofőr-típus igényeihez, hogy meneküljön azoktól az elméleti gátlásoktól, amelyekről nem is tudja, hogy sokezer éves gyakorlatnak keservesen leszűrt eredményei. Mert szerinte minden formalizmus, ami a kir. ügyész és a bíró kezét megköti és kizárja, hogy azt, akit a hatóság gyanuba fog, máris elítéltnek ne tekintsék. Nehezebben érthető azonban, ha Vargha Ferenc is azt hirdeti a tervezethez egy napilapban irt apológiájában, hogy szörnyűséges energiatékozlás folyik az igazságszolgáltatásban és rengeteg munkaerő ment veszendőbe a copf kedvéért. Emlékezetem szerint harminc egynehány év előtt együtt fontuk ezt a copfot és bizonyára kár, hogy a Bp. egyik tudós szerzőjének kritikai Treppenwitz-e csak ily későn kezd ébredezni. De talán mégse későn, mert ha továbbra is ily eréllyel folyik az egyszerűsítés, amely a Bp.-t darabokra szabdálja, mindketten megérhetjük, hogy a kódex a következő egyetlen szakaszra fog leegyszerűsödni:

Aki a büntetőtörvény ellen vét, azt a bíróság bölcs belátása szerint elítélheti.